

UNIVERSITETET I OSLO

Aust-Agder fylkeskommune
Kulturetaten
4809 Arendal

UNIVERSITETETS KULTURHISTORISKE MUSEER
Oldsaksamlingen Fornminneseksjonen
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

Kopi

Besøksadresse
St. Olavs gt. 29

Deres ref:
Vår ref: 00/19325
Saksbehandler: I. Ystgaard

Telefon: 22 85 19 79
Telefaks: 22 85 19 38
E-mail: ingrid.ystgaard@ukm.uio.no

Oslo, 9. desember 2003

Oversendelse av innberetning fra forundersøkelse av lok ID 019045 og avgrensning av lok ID 019046 i forbindelse med reguleringsplan for ny E 18 Nørholm – Lillesand grense

Med dette oversender vi innberetning fra den arkeologiske undersøkelsen Universitetets kulturhistoriske museer (UKM) gjennomførte den 23. mai 2003.

Ved undersøkelsen ble steinalderlokaliteten ID 019046 avgrenset med tanke på arrondering i reguleringsplanen. Dette ble gjort på oppdrag fra Aust-Agder fylkeskommune. På steinalderlokaliteten ID 019045 ble det gravd en prøverute på 50 x 50 cm for å skaffe opplysninger om funnmengde og lagrekkefølge på lokaliteten. Opplysningene fra prøvegravningen er lagt til grunn for prosjektplan for arkeologisk undersøkelse av samme lokalitet, datert 17. juni 2003.

Med hilsen
Ingrid Ystgaard
Ingrid Ystgaard
førstekonsulent

Vedlegg: Kopi av innberetning fra arkeologisk undersøkelse

UNIVERSITETET
I OSLO

Statens Vegvesen region Sør
Serviceboks 723
4808 Arendal

UNIVERSITETETS KULTURHISTORISKE MUSEER
Oldsaksamlingen Fornminneseksjonen
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

Kopi

Besøksadresse
St. Olavs gt. 29

Deres ref:
Vår ref: 00/19325
Saksbehandler: I. Ystgaard

Telefon: 22 85 19 79
Telefaks: 22 85 19 38
E-mail: ingrid.ystgaard@ukm.uio.no

Oslo, 9. desember 2003

Oversendelse av innberetning fra forundersøkelse av lok ID 019045 og avgrensning av lok ID 019046 i forbindelse med reguleringsplan for ny E 18 Nørholm – Lillesand grense

Med dette oversender vi innberetning fra den arkeologiske undersøkelsen Universitetets kulturhistoriske museer (UKM) gjennomførte den 23. mai 2003.

Ved undersøkelsen ble steinalderlokaliteten ID 019046 avgrenset med tanke på arrondering i reguleringsplanen. Dette ble gjort på oppdrag fra Aust-Agder fylkeskommune. På steinalderlokaliteten ID 019045 ble det gravd en prøverute på 50 x 50 cm for å skaffe opplysninger om funnmengde og lagrekkefølge på lokaliteten. Opplysningene fra prøvegravningen er lagt til grunn for prosjektplan for arkeologisk undersøkelse av samme lokalitet, datert 17. juni 2003.

Regnskapet for undersøkelsen er nå gjort opp. Faktura for undersøkelsen vil bli sendt separat fra vårt regnskapskontor denne uken.

Med hilsen
Ingrid Ystgaard
Ingrid Ystgaard
førstekonsulent

Vedlegg: Kopi av innberetning fra arkeologisk undersøkelse

UNIVERSITETETS
KULTURHISTORISKE
MUSEER

Gårds-/ bruksnavn Nørholm	G.nr./ b.nr. 182/1
Kommune Grimstad	Fylke Aust-Agder
Saksnavn Reguleringsplan for ny E 18. Forundersøkelse ID 019045. Avgrensning av ID 019046.	Kulturminnetype Steinalderlokaliteter
Saksnummer (arkivnr. UKM) 00/19325	Tiltakskode/ prosjektkode 757017 / 250141
Eier/ bruker, adresse Victoria Hamsun, Nørholm, 4887 Grimstad	Tiltakshaver Statens Vegvesen Aust-Agder
Tidsrom for utgravning 23. mai 2003	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum 1611 IV Arendal
ØK-kart BP 008-5-3	ØK-koordinater 7419 N, 34203 Ø
A-nr. 2002/169, 2002/170	C-nr. C 53312, C 53313
ID-nr (Fornminneregisteret) 019045	Negativnr. (UKM)
Rapport ved: Ingrid Ystgaard	Dato: 06. november 2003
Saksbehandler: Ingrid Ystgaard	Prosjektleder: Ingrid Ystgaard

SAMMENDRAG:

Steinalderlokaliteten ID 019046 ble avgrenset mot nord, sør, øst og vest. Den ble ikke nærmere avgrenset mot øst. Avgrensningen danner grunnlag for fastsetting av spesialområde bevaring i reguleringsplanen.

På steinalderlokaliteten ID 019045 ble det gravd en prøverute, PS 104, for å skaffe opplysninger om funnmengde og lagrekkefølge. Prøveruten ble gravd og såldet i 10 cm lag. Det ble funnet 2 flintavslag i lag 1, 1 flintavslag i lag 2, 1 flintavslag i lag 3 (C 53313). Lag 4 var funntom. Prøveruta var ca. 40 cm dyp. Det ser dermed ut til at funnmengden på lokaliteten er relativt lav. Funnene ser ut til å fordele seg i de øverste 25 – 30 cm. Det synes ikke å være spor etter tidligere dyrking på stedet. Gjenstandene ligger dermed trolig in situ i jordlaget.

Arkeologisk avgrensingsundersøkelse og forundersøkelse, lok. ID 019045 og 019046, Nørholm 182/1, Grimstad, Aust-Agder.

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSENE

Undersøkelsene ble gjort i forbindelse med høring av reguleringsplan for ny E18 mellom Nørholm og Lillesand grense. I 1997 registrerte Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) 4 steinalderlokaliteter i nærheten av den planlagte traseen (ID 019043, 019044, 019045 og 019046). I 2002 registrerte NIKU ytterligere en steinalderlokalitet (ID 040284).

Undersøkelsen var todelt. Det ble gjort en avgrensning av lok ID 019046 på forespørsel fra Aust-Agder fylkeskommune. Avgrensningen ble gjort i forbindelse med fastsetting av spesialområde bevaring på reguleringsplankartet. Det planlagte tiltaket vil ikke komme i konflikt med ID 019046.

Tiltaket vil derimot komme i konflikt med en av de øvrige steinalderlokalitetene, ID 019045. Registreringene NIKU utførte i forbindelse med konsekvensutredningen hadde til hensikt å påvise automatisk fredete kulturminner. I denne forbindelsen ble ikke de påviste steinalderlokalitetene avgrenset. Lagrekkefølge, funntetthet og funnfordeling på de registrerte lokalitetene ble ikke beregnet. Opplysninger om dette er nødvendige for at UKM skal kunne beregne omfanget av en arkeologisk undersøkelse av lokalitet ID 019045. På denne bakgrunnen ble det gravd en prøverute på ID 019045.

2. AVGRENSNINGSUNDERSØKELSEN, ID 019046

Undersøkelsen av ID 019046 ble gjort 22. mai 2003 av Anja Mansud og Ingrid Ystgaard. Målet med undersøkelsen var å avgrense lokaliteten i forbindelse med fastsetting av spesialområde bevaring i reguleringsplan for ny E18. Undersøkelsen ble gjort etter forespørsel fra Aust-Agder fylkeskommune. Det var tidligere gravd ett prøvestikk på lokaliteten (PS 11, NIKU). I prøvestikket ble det funnet ei trinnøks av grønnstein (C 51455). Ved UKMs undersøkelse ble det gravd 3 prøvestikk (PS101, PS102 og PS103). Lokaliteten avgrenses mot nordøst av et bergframspring og ett funntomt prøvestikk, PS 101. Lokaliteten ser ut til å strekke seg noe nedover i terrenget fra NIKUs prøvestikk. Det ble det funnet ett flintavslag i PS 102 (C 53312). Videre mot vest avgrenses lokaliteten av et negativt prøvestikk, PS 103. Mot sør avgrenses den av grunnlendt terreng og berg fram i dagen. Lokaliteten ble ikke avgrenset nærmere i østlig retning (vedlegg c).

3. FORUNDERSØKELSEN, ID 019045

Ved NIKUs registrering i 1997 ble det gravd ett prøvestikk på lokaliteten, PS 9. I prøvestikket ble det funnet ett flintavslag (C 51463). NIKUs registrering var en ren påvisningsregistrering. Registreringsrapporten oppgir derfor ikke hvor dypt avslaget ble funnet. Størrelsen på lokaliteten var heller ikke oppgitt. Det var derfor noe usikkert om lokaliteten ville gi mange funn eller ikke. Målet med forundersøkelsen var derfor å avklare lokalitetens utbredelse, samt å få et bilde av lagfordeling og funnmengde.

Undersøkelsen av ID 019045 ble gjort 23. mai 2003 av Anja Mansrud og Ingrid Ystgaard. Lokalitet ID 019045 ligger mellom 20 og 25 m. o. h., og avgrenses naturlig av topografien i området. Den ligger på en trekantet berghylle, der løsmasser er avgrenset på tre kanter av berg i dagen. Berget er opp til 2,5 meter høyt. Løsmassene, og dermed lokaliteten, begrenser seg til en utstrekning på maksimalt ca. 90 m². Det ble gravd en prøverute på 50 x 50 cm (PS 104) 1 meter sørøst for NIKUs prøvestikk fra 1997 (PS 9/R 5). Ruten ble gravd i 10 cm lag. Hvert

lag ble vannsåldet. Det ble funnet til sammen 4 flintavslag (C 53313). Lagrekkefølgen i prøvestykket bestod av:

Lag 1: 9 cm torv. Funn av 2 flintavslag

Lag 2: 10 cm brun-røddlig sand/grus med noe humus og en god del stein. Funn av 1 flintavslag.

Lag 2 går over i lag 3.

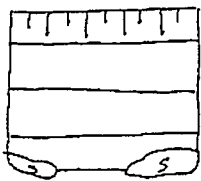
Lag 3: 10 cm mørk brun sand/grus med en god del stein. Funn av 1 brent flintavslag i lagets øvre del.

Lag 4: 5 cm tykt lag med mørk brun, myraktig jord. Laget lå direkte på berggrunn og var fuktig. Ingen funn.

NØRHOLM 182/1

GRIMSTAD, AUST-AGDER

ID 019045, PS 104. 1:20. MOT NORD

1. TORV . 2 FLINTAVSLAG.
2. BRUN/RØDLIG SAND/GRUS, NOE HUMUSHOLDIG . EN GOD DEL STEIN . 1 FLINTAVSLAG .
3. BRUN SAND/GRUS MED EN GOD DEL STEIN I FLINTAVSLAG, BRENT
4. MØRK BRUN, MYRAKTIG JORD. FUKTIG LAG OVER BERGGRUNN

4. KONKLUSJON, ID 019045

Det ser ut til at funnmengden på ID 019045 er relativt lav. Funnene ser ut til å fordele seg i de øverste 25 – 30 cm. Det synes ikke å være spor etter tidligere dyrking på stedet. Gjenstandene ligger dermed trolig in situ i jordlaget.

Lokaliteten stammer sannsynligvis fra midtre del til slutten av eldre steinalder. Det er ikke funnet diagnostiske gjenstander på lokaliteten, men ut fra funnene fra lokaliteter som ligger på samme nivå - på Tok ID 019046 (trinnøks av grønnstein, C 51455), ID 019044 (A-pil) og ID 040284 (mikroflekker) (C 51462 og C 51459), venter vi denne dateringen også på lokalitet ID 019045. Lokaliteten har liten utbredelse, og kan tenkes å representere et begrenset opphold. Den kan dermed ha et "rent" funnmateriale som egner seg for kronologiske studier.

5. LITTERATUR

Fornminneregisteret. ID 019045. Registrert av O. Grimsrud og T. S: Guttormsen 03. 04. 1997.

Guttormsen, Torgrim Sneve og Thomas Risan 2002: Rapport fra kulturminneregistrering. Etterundersøkelser i forbindelse med ny E 18 i strekningen fra Nørholm til Dyreparken gjennom Grimstad og Lillesand kommuner i Aust-Agder fylke. NIKU.

6. VEDLEGG

- a. Funnliste
- b. Tilveksttekst C 53312 og 53313
- c. Planskisse ID 019046, prøvestikkskisse PS 102.
- d. Planskisse ID 019045
- e. Utsnitt foreløpig reguleringsplankart
- f. Utsnitt ØK-kart BP 0008-5-3
- g. Utsnitt M711-kart 1611 IV Arendal

Vedlegg a. Funnliste:

ID 019046, PS 102: 1 flintavslag. A nr. 2003/169, C nr. 53312

ID 019045, PS 104: 4 flintavslag. A nr. 2003/170, C nr. 53313

Vedlegg b. Tilveksttekst C 53312 og C 53313

C.53312

Boplassfunn fra steinalder fra NØRHOLM, 182/1, GRIMSTAD, AUST-AGDER

- 1) 1 avslag av flint. Stl: 1,5 cm. Stbr: 0,9 cm. Tykkelse: 0,2 cm. Funnet ved graving av prøvestikk PS 102, 30 cm under overflaten.

Funnomstendighet: Funnet ved avgrensingsundersøkelse av lokalitet ID 019046. Tidligere er ei trinnøks av grønnstein, C 51455, kommet inn fra lokaliteten.

Orienteringsoppgave: Inntil og vest for delegjerde, 200 m nord-nordøst for tjern, 350 m øst-nordøst for huset på Gamlegård.

Kartreferanse: ØK-kart BP 008-5-3.

Innberetning/litteratur i topografisk arkiv: Guttormsen, Torgrin Sneve og Thomas Risan 2002: Rapport fra kulturminneregistrering. Etterundersøkelse i forbindelse med ny E 18 i strekningen fra Nørholm til Dyreparken gjennom Grimstad og Lillesand kommuner i Aust-Agder fylke. NIKU. Rapport fra arkeologiske forundersøkelser, lok. ID 019045 og 019046, Nørholm 182/1, Grimstad, Aust-Agder.

C.53313

Boplassfunn fra steinalder fra NØRHOLM, 182/1, GRIMSTAD, AUST-AGDER

- 1) 4 avslag av flint. Stl: 1,4 cm. Ett av avslagene er brent, ett er trolig et avslag av en mikroflekkkerne. Funnet ved graving av prøvestikk PS 104, 0 – 30 cm under overflaten.

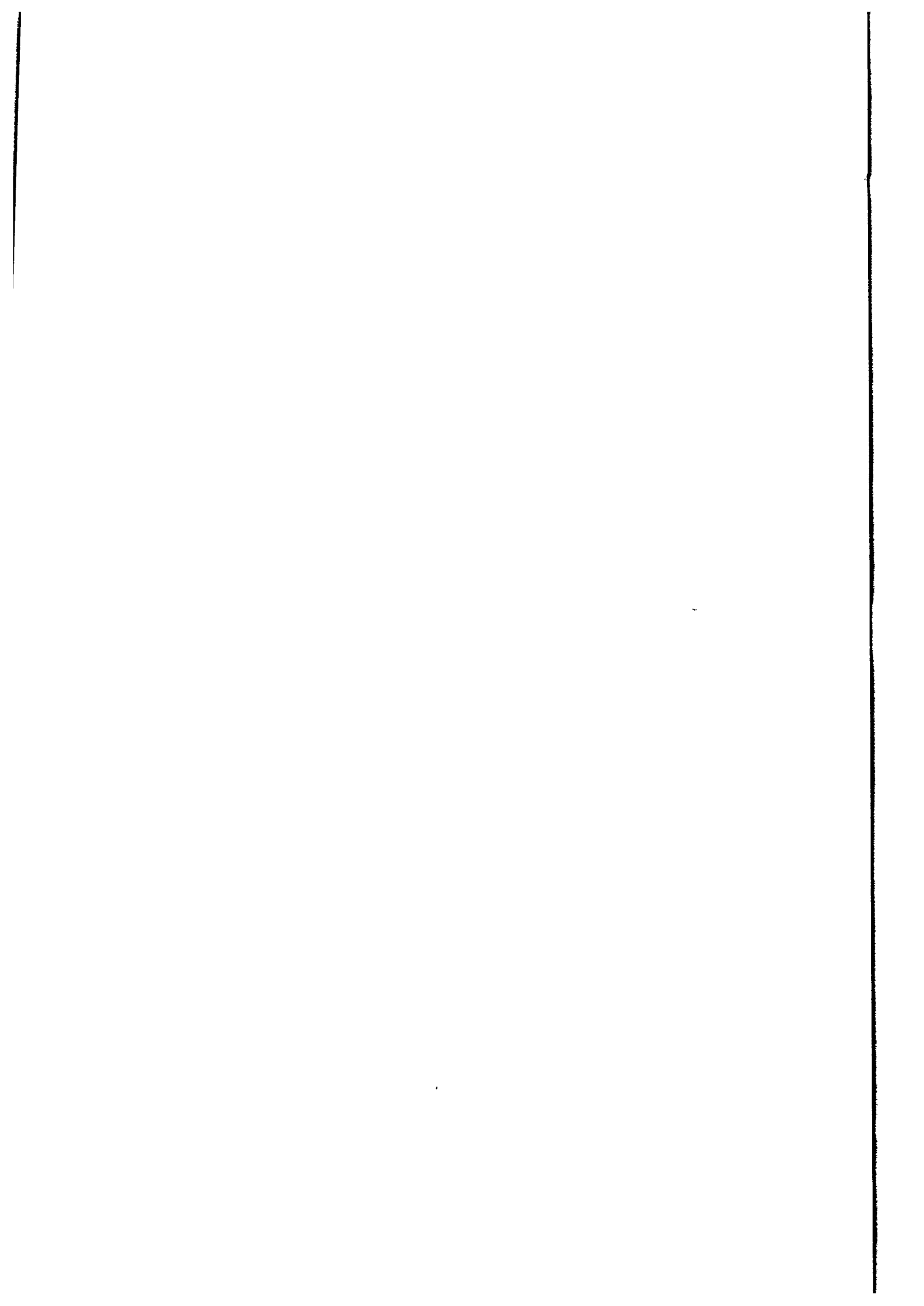
Funnomstendighet: Funnet ved forundersøkelse av lokalitet ID 019045. Tidligere er et flintavslag, C 51463, kommet inn fra lokaliteten.

Orienteringsoppgave: 125 m nordøst for bekken gjennom Hauketodalen, og 275 m nordøst for huset på Gamlegård. 170 m nord for tjern.

Kartreferanse: ØK-kart BP 008-5-3.

Innberetning/litteratur i topografisk arkiv: Guttormsen, Torgrin Sneve og Thomas Risan 2002: Rapport fra kulturminneregistrering. Etterundersøkelse i forbindelse med ny E 18 i strekningen fra Nørholm til Dyreparken gjennom Grimstad og Lillesand kommuner i Aust-Agder fylke. NIKU. Rapport fra arkeologiske forundersøkelser, lok. ID 019045 og 019046, Nørholm 182/1, Grimstad, Aust-Agder.

Vedlegg c

10 019046
NØRSTAD 182/1

GRIMSTAD

FUST-AADER

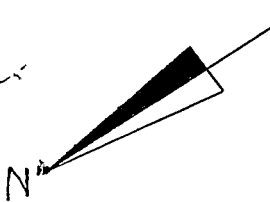
MÅLESTØK 1:100

23. MAI 2003, 14

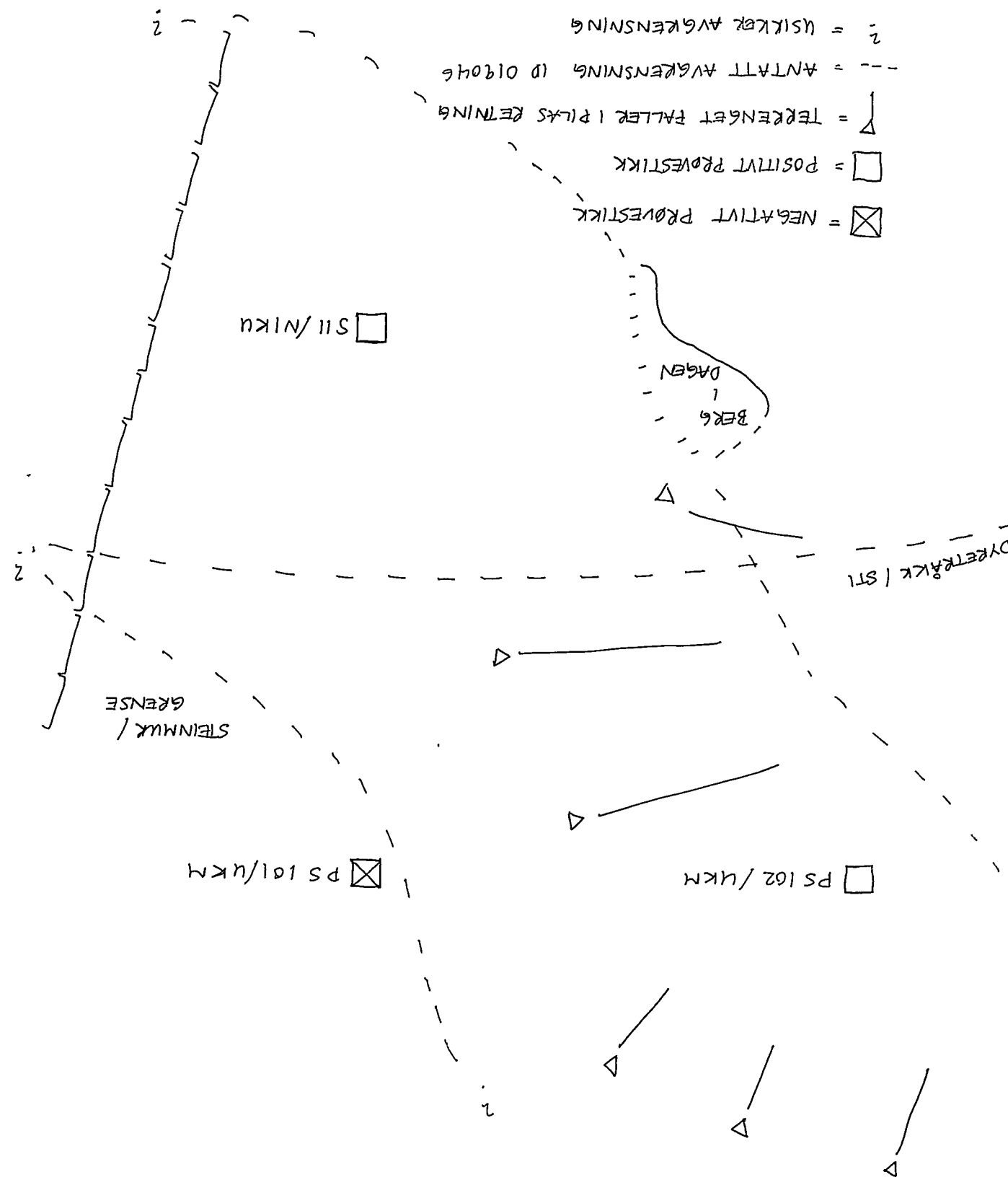
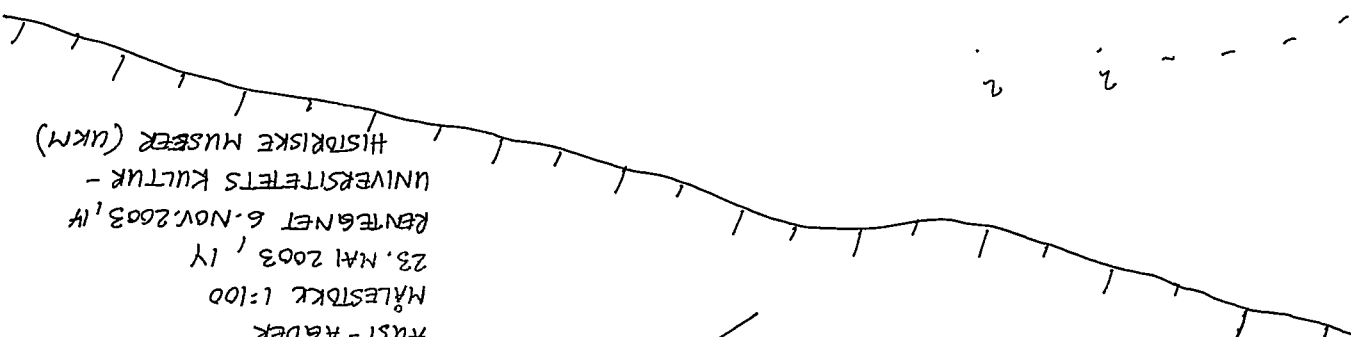
RENTEGNET 6. NOV. 2003, 14

UNIVERSITETS KULTUR -

HISTORISKE MUSER (UKM)

BERGSKRÅNING, 1-1,5 M HØY

☒ = NEGATIVT PRØESTIKK

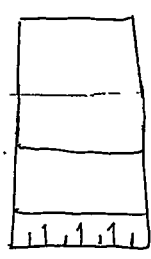
□ = POSITIVT PRØESTIKK

└ = TERENGET FÅLER I PÅS KETNING

- - - = ANTATT AVGRENSNING ID 019046

2 = USIKKER AVGRENSNING

- 1. TORV, IKKE UTVAASKINGSLAG.
- 2. MØRK BLÅN, HUMUSRIK JORD MED LITE ELLER INGEN STEIN
- 3. BRUN, FINSLIT/SANDHOLDIG JORD MED NOE SMÅSTEIN I DE ØVERSTE 10 CM. UNDER DETTE NESTEN INGEN STEIN. FUNN AV I FLINTAVSLAG 30 CM UNDER OVERFLATTA.

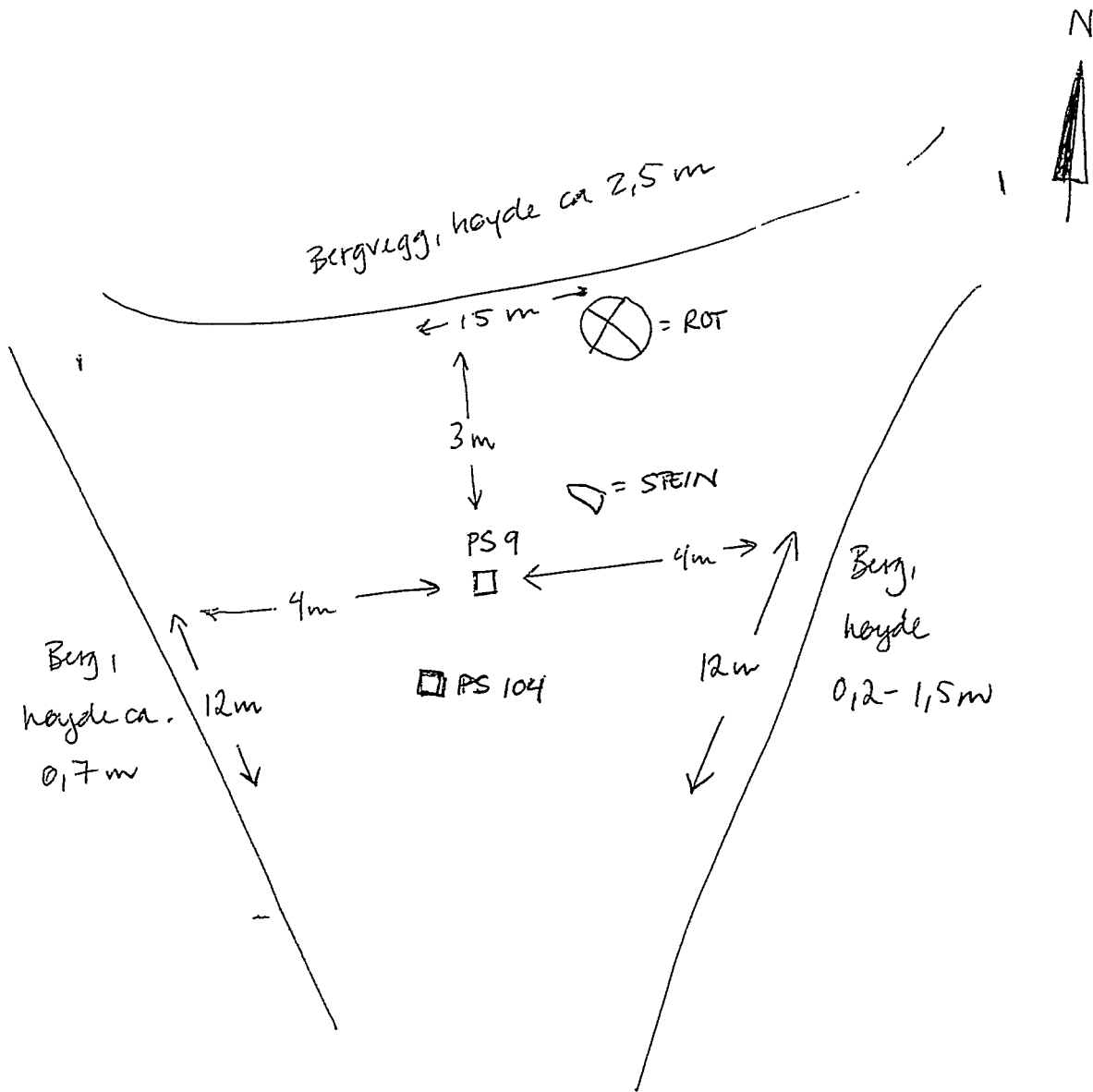

PS 102/ukn
MOT N. 1:20

1

STEINALDERLOKALITET ID 019045

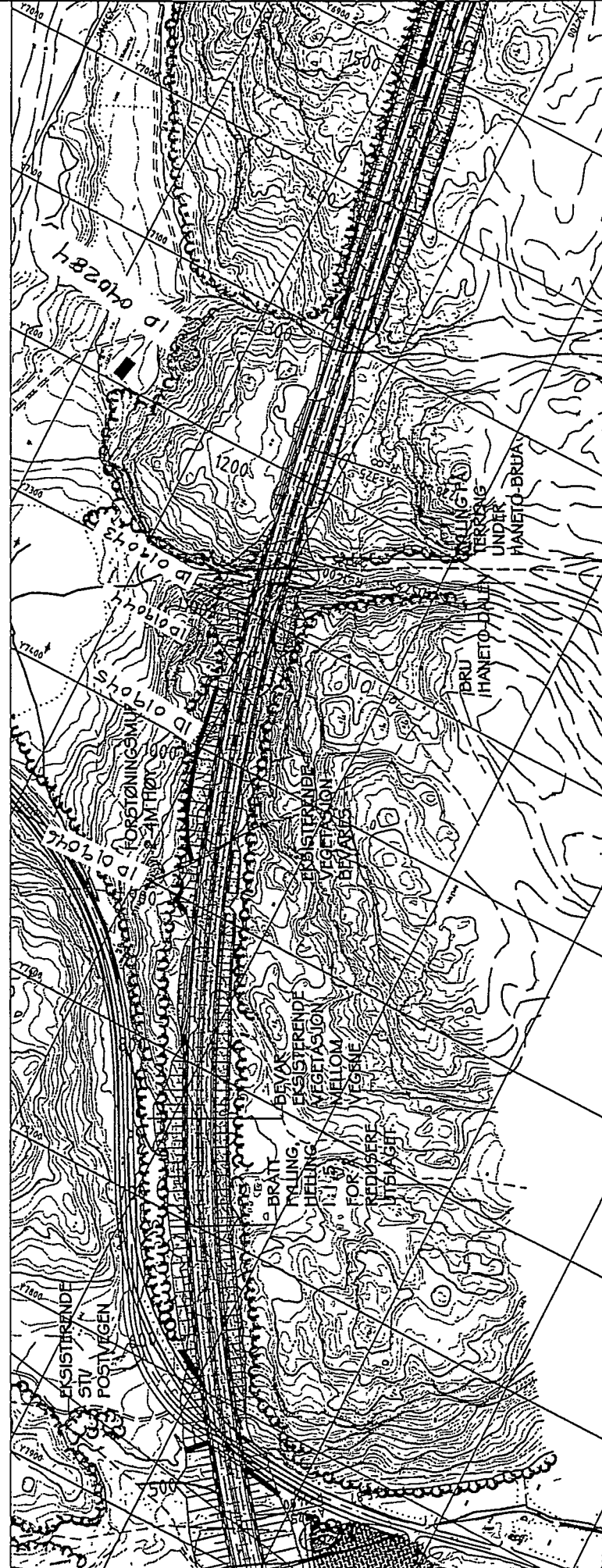
PRINSIPPSKISSE, 30.04.2003, INGRID YSTBAARD

NØE LAUVSKOG I OMRÅDET.

NATURLIG AVGRENSNING: CA. 90 m²

OPPMÅLING VED SKRITTING.

claring:		Jordfylling, gras, lavere vegetasjon		Eksisterende vegetasjon beræret		Bygninger		Skilteveg vegnumm	
									Milliraball
	Vegformik		Hasseldoppi, jorde		nye trær		Bekk/vann		Stierjerde
	Fellskjering		Hasseldoppi, revegeteres		forstøttingsmur		Femmerer		Gruvveg, anlegg

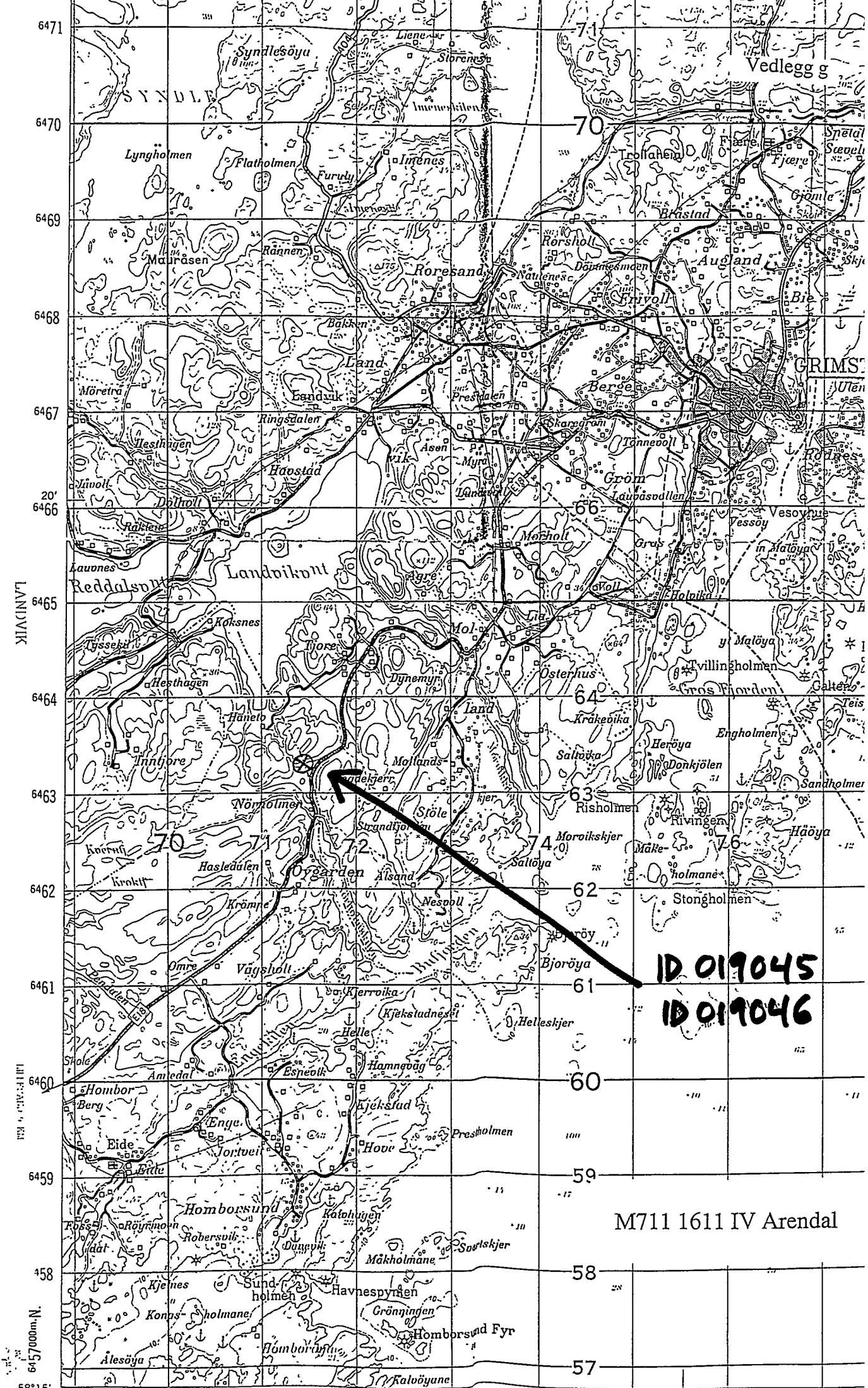

Legn	Legn	Datal	
Prosjekt	Prosjekt	Darop	
Godei	Godei	Datol	
Diagram			
BUS			
Elv	016000005		
Elv			
Hæstak	120001100		
Legn nr	0-101		
Akkr referans	AKR		

Statens vegvesen	
E0018	HP 17
Nørholm - Lillesand grense	
Reguleringsplan	
Prosjekt nr. Statens vegvesen Region Sør	

ID 019045
ID 019046

M711 1611 IV Arendal

6457000m.N.
50°15'